

Особливості побудови новели М. Павича "Дамаскін"

I. Письменник абсолютної літератури. (Світова критика дуже високо оцінила творчість сербського письменника Милорада Павича. Його називають письменником абсолютної літератури, а твори — справжнім поетичним і фантазмагоричним дивом. Французькі та іспанські критики вважають, що Павич — "автор першої книги XXI століття", австрійці називають його "ватажком європейського постмодернізму". Однак безсумнівим є те, що сербський письменник Милорад Павич означив наш час і мистецтво особливою магією та фантазією.)

II. Новела Павича "Дамаскін" — єдність історичного і сучасного, фантастичного й реального, матеріального і духовного. (Про Павича кажуть, що він не лише блискуче представляє оригінальний підвид фантастичної літератури, але є письменником, котрий ламає наші стереотипи щодо розуміння історії, часу, долі, кордонів, всіляких умовностей. Іноді він просто перевертає наше логічне уявлення про сенс буття.)

1. Історичні особистості у новелі М. Павича. (Дамаскін свого часу був видатним діячем християнської церкви, літератури і культури, духовним ватажком могутнього руху проти іконоборства. Тоді відбувалася перша найстрашніша хвиля іконоборства, яку підтримав імператор Візантії. Іоанн Дамаскін вивів тоді ікону з-під смертельного удару. Він перший прийняв і витримав бій за ікону. Через наклеп імператора Дамаскінові за зраду відтяли кисть правиці й вивісили обрубок на центральній площі столиці. Далі, як свідчить житіє, події набули містичного характеру. Прикладена до суглоба кисть приросла завдяки молитвам перед іконою Пресвятої Богородиці. Після зцілення на знак подяки Дамаскін вилив із чистого срібла руку і прикріпив її до срібного окладу Божої матері. Так з'явилася ікона Божої матері "Троєручниця". У романі Павича Дамаскін — будівничий від Бога. Якимось він виконав жіночу мармурову скульптуру і запропонував господареві поставити її у світлиці, а коли той категорично відмовився, майстер узяв молот і відбив скульптурі руку. Потім скульптура таємниче зникла, а наприкінці оповідання з'явилася у саду і допомогла доньці господаря відшукати дорогу до власного храму. Коли господар через будівничого Лєствичника захотів дізнатися, хто він такий — Дамаскін, будівничий пояснив: "Як і святий отець Дамаскін, його тезоіменник, ваш майстер Йован, послуговується небесною математикою, а вона різниться від земної". Дамаскін у новелі — як святий дух: він є і його немає. Спілкування з Атілією більше відбувається за допомогою знаків, натяків, дороговказів. Він звів їй стіни палацу — неначе любовне листування. Прототипом Йована Лєствичника є видатний діяч православної церкви монах Іоанн, прозваний за його основною працею "Лєствичником". "Лєстпиця", тобто драбина, — наскрізний символ важкого духовного сходження — "Лєствиця, що веде на небеса". У новелі Павича будівничий Лєствичник будує храми на землі й у людських душах. Хіба що не кожна душа для нього підходить. Спершу її слід очистити.)

2. Оповідки для комп'ютера та циркуля. (Цей підзаголовок новели вказує на оригіальність будови твору. Кожна оповідка — логічно вивершена Я одночасно є складовою усієї новели. Між оповідками існують "перехрестя" — вказівки для читача як друкованої книги, так і електронної. У перехрестях вказується, що можна читачеві змінити послідовність оповідок, тобто на свій розсуд вирішити, як зручніше сприймати всю новелу в цілому. Такий оригіальний прийом досі не зустрічався у літературі. Завдяки йому виникає бажання ще раз повернутися до прочитаного. Назви оповідок прості і лаконічні, не виокремлюють окремі епізоди і не порушують цілісності новели. Це під силу лише справжньому майстрові.)

3. Поетика і фантасмагорія новели Павича. (У новелі є велика кількість деталей, котрі через їхню символіку і метафоричність є незабутніми. Так, теслярський циркуль, який був зображений на прапорі будівничих, про яких розповідається у новелі, використовувався ними у будівельних роботах. У Павича він наділений метафоричним змістом і є символом виміру життєвого шляху героїв, указує вибір напрямку цього шляху. Але, щоб це зрозуміти, потрібна внутрішня духовна праця, щиросердність, чуйність і доброта. Атилію вирізняє серед інших її особливе світобачення: вона ще в дитинстві випестила, виростила у сні і в уяві дитя, вона любить, як у завірюху літають птахи, вона поливає музикою квіти, вона серцем відчувала, що всім на землі керує кохання.)

III. Повчальний фінал новели М. Павича "Дамаскін". (Атилія змогла розгадати послання Дамаскіна. Вона знайшла дорогу до щойно збудованого храму Введення, який належав їй, а священник вручив їй дві обручки — подарунок від двох Йованів. А це означає, що матеріальний світ відображає світ духовний, що всі події у житті людини залежать від чистоти її помислів, а шлях до храму лежить через покаяння і спокуту гріхів.)